

TȘ

Tșabúe adv. Iute, repede, în grabă. — Din tc. *čabuk*.

Tșábúe a. Ciubuc, lulea. *Tșábucu aș un țigarlóc cu gaura di țigară turnată l'ânsusu* (ciubucul este o țigaretă cu gaura de țigară întoarsă în sus). — Din tc. *čibuk*.

Tșacál m. Șacal. *Si dunară ca tsiva tșacal'*, se zice despre o adunare de oameni răi.

Tșacăr adj. Basachiu, șasiu. [Și: **tșacărlija** adj. Com. G. D.]. — Din tc. *čakyr, čakyrly*.

Tșacărchéf Cherchelit. Explicat: *nimbitat, nibiut*, ALR. 4307.

Tșacărlija .adj. v. *tșacăr*.

Tșächija f. v. *tșichija*.

Tșácără f. Nume de plantă. Com. H. I.

Tșácără-maeră f. Măcriș de grădină. ALR. 6021.

Tșácu Nume de câine.

Tșácut m. Nume de plantă. Com. C. I.

Tșadór m. (pl. -ră) Cort. ALR. 3819. — Din tc. *čadyr*.

Tșáfcă f. Cioară cf. *tșoară*. *Amnară, bătură di niști tșoftsi* (umbelară, întâlniră niște ciori), 3/13, cf. 14/31. — Din mbg. *čafka*.

Tșáfút m. Evreu. *Tșáfut di șombătă*, se zice pentru cei zgârțiți, 130. [Derivat: **tșáfúteă** f. = evreică. Com. I. L.]. — Din tc. *čifud*.

Tșáfúteă f. v. *tșáfut*.

Tșágărlóc (l. -tse) Șpiț, țigaretă, ALR. 1541. Pentru etim. cf. *tsigărlóc*.

Tșáir a. Câmp. *Lai vaca u duș an un tșáir*. 7/69, cf. 8/15. — Din tc. *čayr*.

Tșálbina f. Ceafă, căpățână, țeastă. *Mărminturili sa plini di tșalbin* (cimitirul este plin de căpățâne) (fig.). Cap prost, prost. *Nu 'ntsilez bra tșálbina* (nu înțelegi, măi, prostule). Com. I. L.

Tșálbúr m. (Liumnița). Mân-care de ouă, ochiuri. Com. C. I.

Tșálră f. Brighidăul cu care se bate laptele închegat. Com. I. L. *Si dusiră tșálrili la bătșol'ă*, id. [Și: **tșárlă**, **tșurilă** ALR. 5572]. — Din bg. *čurilo*.

Tșálmă f. Cialma. *Tșalmi puartă deajil'* (cialmale poartă bătrânii). *Tșalma odžal'ă, șapca popal'ă*, aceste cuvinte le repetă mereu copiii când fac floricele (de porumb) «pupchi» pentru ca să crească ajungând până la cialmauă hoggii și șapca popii. Com. I. L. — Din tc. *čalma*.

Tșálnés vb. IV. Scrintesc. *tșalni la minti* (se scrinti la cap), ALR. 1641. — Din bg. *čalkam*, (aor. *čalnah*).

Tșămbás m. (La porumb) Știulete, drugă, cotoalan. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I. 51). || Tufă de păr. *Si cătsară di tșămbas* (s'au luat de păr) (La cal) Coamă. Com. C. I. [Și: **tșămbăș**, **tșumbăș** m.]. — Din tc. *ğambas*.

Tșămbăș m. v. *tșămbas*.

Tșămbúl' m. Buclă de păr, zuluț, Com. I. G. [Derivat: *tșămbulună* f., *tșămbüleă* f. Com. G. D.].

Tșăméntă f. Ciment, tencueală.

ALR. 1677.

Tșămpără f. Lemn strâmb. *Ca tșămpară* (despre cei care scriu urit, strâmb), 131. [Derivate: *tșămpărós*, *tșămpărlív*, -ă adj. (despre lemne) = noduros, strâmb, (fig.) și despre om care umblă strâmb, Com. I. L.]. — Din bg. *čapor*?

Tșămpărés vb. IV. Incurc. Com. T. P. — Derivate din *tșămpară*.

Tșămpărós, -ă v. } *tșămpară*.
Tșămpărlív, -ă adj. }

Tșămúgă f. Ciomag, măciucă.

Pusi izmichiaru la poartă să șțetă cu tșămuzli (puse sluga la poartă, ca să aștepte cu ciomegile) 12/12. — Din tc. *čomak*, (arom. *čumac*).

***Tșămúgă** f. v. *tșămuligă*.

Tșămuligă f. v. *tșumă*.

Tșăneór (pl. -*coară*) a. Lemn negru, părlit, mai ales trunchiurile arse dintr'o pădure din care s'au tăiat fagii și s'a dat foc tuturor trunchiurilor rămase; buștean ars. *Pusi un-dou tșăncoară pri foc* (puse un buștean în foc) (fig.). *Tșăncor ań eș* (îmi ești negru înaintea ochilor, n'aș vrea să te văd). Com. I. L. [Derivate: **tșăneórcă** f. = femeie rea, păcătoasă cf. *cărcónďă*; **tșăncordei** m. = poreclă ce se dă oamenilor oacheși, cioroiu. Com. G. D.]. — Din bg. *čekor*.

Tșăneórcă f. }
Tșăncordéi m. } v. *tșăncor*.

Tșăngu m. Poreclă pentru Țigani. [Și: *tșéngu* m.]. Com. G. P. Cf. tc. *čengene*.

Tșănilúc m. Un fel de plantă cu care se freacă coșul de albine, spre a roi albinele. Com. T. P. — Origine neclară. S'ar putea să fie un derivat dela *pčelen* « de albine » (din *pčela* « albină »).

Tșănitșcă f. (Nânta) Porumb, păpușoiu. (In celelalte comune) *gărnışor*. Com. H. I. — Din mbg. *pčenička*.

Tșănșă f. Capră cu părul roșcat.

Tșántă f. Geantă, pungă mică. Com. G. D. — Din tc. *ğanta*.

Tșănúșă f. Cenușe. *Si fats ună pojni di tșănușă și si juungl'i un cõini*, 5/55. *Fitșoru scõti izmeńili li ampl'ă cu tșinușă*, 19/9, cf. 199. [Și: *tșinușă* f. Derivat: **tșănușár** m. = unul care nu lucrează, care stă pe lângă foc, 831; **antșinuș** vb. I. = presar cu cenușe. *La antșinușo și una-ș-ună anghii*, 34/51; **tșănușós**, -ă adj. = cenușos; **tșănușieav**, -ă adj. = cenușiu]. — Din lat. **činusia*, -am, (arom. *činușe*).

Tșănușár m.

Tșănușieav, -ă adj. } v. *tșănușă*.

Tșănușós, -ă adj. }

Tșăpă f. Nume de cățea. *Tșăpa u mutșco un șarpi*.

Tșăpărășcă f. (La uneltele de plug). Țăpoiul cu care se strânge fânul și se cară snopii de

grâu, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). | (La oi). Semn la ureche în formă de furculiță. Com. G. D. — Din mbg. *čaporeška*.

Tšapăróg a. Șchioapă. *Uom mari çot un tšăpărog* (om mare cât o șchioapă) — Din bg. *čeparok*.

Tšăpeăjés vb. IV. Ating, pun mâna, iau. *S-nu tšăpcăjeș urdinea* (să nu pui mâna peste tot, adică deloc). [Și: *tšipeăjés* vb. IV. (cu acelaș înțeles); *pritšăpeăjés* (*pri + tšăpcăjés*) vb. IV. = pun mâna din nou, Com. V. J.; *tšăpnés* vb. IV. = ating. *La tšăpniž iundi trubuià* (I-am atins unde trebuia). *Ti tšăpniž cu vilitsa*, 35/51; *tšipnés* vb. IV. cf. 625]. — Din bg. *čepkam*, (aor. *čepnach*).

Tšapeqn, -ă adj. Stricat, ciapcân, Com. I. L. — Din tc. *čapkyn*.

Tšăpnés vb. IV. v. *tšăpcăjés*.

Tšapúg (pl. -gur) a. Ciomag. *Căto si-l' tragă cu tšăpugu* (în text greșit *căpugu*), 6/50. [Și: *tšupúg* a.].

Tšăpuleándză f. Organul genital la copii. Cf. *tšopcă*. [Și: *tšupuleándză* f.].—Derivat din *tšop*(?)

Tšărăe m. Cirac, ucenic. *Tsista drăc nu scuteà nitsi un tšărac* (dracul acesta nu scotea niciun cirac), 10/79. Cf. 23/79. — Din tc. *čirak*.

Tšărăpă (pl. -rəp) f. Ciorap. *Davdzi măi mult că tšărăpa si-u dar strimtă* (...ai să faci ciorapul strâmt). Com. I. L. [Și: *tšărəp*,

tšuráp, *tšurəp* m.]. — Din bg. *čorap* (tc.).

Tšărăvină f. (Oșani). Strigoiu, iele. *Ună tšărăvină al' ișə an drum* (un strigoiu), cf. 10/10 (fig.). Femea rea. [Și: *tšărvină* f., *tširv.nă* f.]. — Din bg. *čaruvina* (dela *čaruvam*).

Tšare a. (La moară). Roata cu măsele ALR. 6749. *Ca antraž an tšarc la moară*, 4/13, cf. 6/30, 8/72. *Am un cupilaș cu 40 di pistol' an brən* (= tšarcu), 18. *Tšarcu la yom* = rânza, ALR. 124. — Din tc. *čark*.

Tšăreărés vb. IV. (Despre pui) cripesc. *Pul'iž tšărcăres*, ALR. 4415.

Tšardăe m. Cerdac; cort (la oi) este același cu *m u l z a r n i c*. *La ămpl'ară locu di tšărdats* (il umplură locul de corturi). Com. I. L. — Din tc. *čardak*, (arom. *čirdak'e*).

Tšărée m. v. *tširec*.

Tšărilă f. v. *tšăliră*.

Tšărnitš m. Dud. *Con l'a gnoim tšărnitšil'* B. 9. *Băhtšea di tšărnitš tribužaști si u săpəm*, ib. cf. 10. *Cu frunzăli di tšărnitš si rănes bubili* (cu frunzele de duzi...). *Grădină di tšărnitš*, B. 10. [Derivat: *tšărnitšea* f. = fructul dudului. Forma *tšărnica* nu există !].— Din bg. *černica*.

Tšărnitšea f. v. *tšărnitš*.

Tšărəp m. v. *tšărăpă*.

Tšărpés vb. IV. Scot lichid dintr'un vas; torn. Com. I. L. — Din bg. *čerpja*.

Tšartšävél' f. Țățână. [Și: tšir-tšivel' f.].—Din tc. *čerčeve*, (arom. *čirčivee*).

Tšärvínä f. v. tšärvinä.

Tšärviš m. Must. *Al' scuseș tšärvišu* (l-ai chinuit rău), 743, cf. 865. — Din mbg. *čereviz*.

Tšas (pl. -ur) a. Ceas cf. *Un tšas* (pe urmă, după un ceas). *Mai zäuntšas* (mai pre urmă). Com. I. L. — Din bg. *čas*.

Tšäšeä (pl. tšošcur) f. Păhărel de rachiu. — Din bg. *čaša*.

Tšäšmä f. v. tšešmä.

Tšätijä f. v. tšätije.

Tšätije f. Acoperișul casei. *L-an-călicară tseali di tšätije*, (s'a supărat, s'a enervat rău). [Și: tšätijä f.]. — Din tc. *čaty*.

Tšätmä f. (pl. tšatmä) Căpriori, ALR. 666. Cf. m ä c a z. — Din bg. *čatma, t*.

Tšävdär N. loc. (Huma).

Tšävijä f. Cui de lemn ALR. 3844. *Antsäpaĭ unä tšävijä* (am înțepat un cuiu). *Al' traș unä tšävijä* (l-am păcălit). Com. I. L. | Doagă, ALR. 725. [Derivat: tšävisés vb. IV. = strângtare, ce-tlesc]. — Din tc. *čivi*, arom. *čivie*.

Tšävisés vb. IV. v. tšävijä.

Tšäzbín m. v. tšizbin.

Tšeal'äc m. Plantă mirositoare ca lămâia. Se întrebuintează la albinărit. *La fricom coșu cu unä ĩarbä cu numea tšeal'ac, cari ari mirizma ca limoaña ; z-dunä albinili an coș ma crön*, ALR. 5442. —

Din mbg. *pčelak*.

Tšébi m. Nume de bou. Cf. t š o b a. Com. G. D.

Tšecán a. Ciocan, cf. t š u c u t, t š u c u t i c. *Aș lo un tšecan șu carfiu*, 12/68. Batcă (la plug). Com. H. I. [Și: tšueán a., tšoc a.]. — Din bg. *čekan*.

Tšecläz m. (La grâu). Mustă-țile, țepii spicului (Com. C. I.); piețița grăuntelui de grâu. Com. I. L. (vezi și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). || Boabe negre care cresc în spicul grăului și se amestecă cu grăunțele de grâu. [Și: tšieláz m. D e r i v a t: tšielázát, -ă adj. (numai în) *grön tšielázat* = grâu în al cărui spic se găesc boabe negre « tšiclaz ». (Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din mbg. *čeklas*.

Tšecmedžeu m. Sertar, ALR. 702. — Din tc. *čekmeđe*.

Tšénä f. Oaie s. capră cu lâna amestecată.

²**Tšénä f.** Nume de cățea. Com. T. P.

Tšenghiél a. Cărlig, în special cărlig de cântar, cange. Com. I. L. — Din tc. *čengel*, (arom. *čingl'ü*).

Tšéngu m. v. tšangu.

Tšépa Nume de cățea.

Tšerée m. v. tšärec.

Tšérgä f. Cort, cergă, cf. 132, 968. [Derivat: tširgär m. = cel care locuește în corturi, Țigan]. — Din bg. *čerga* (tc.).

Tšeșälä f. v. tšeșealä.

Tşeşéală f. *Țesală*. Com. G. D. [Și: *tşeşălă*, *tșișălă* f.]. — Din bg. *česalo*.

Tşeşmă f. Fântână. *Au zălipi cartę pri tşeşma*, 3/16, cf. 16/19. *Tşeşma-albă*, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Tșișma-di-Culă*, *Tșișma-l-Bandu* n. de fântână (Oșani); *Tșișma-di-vali* n. de fântână (Cupa). [Și: *tșișmă* f. 8/73, *tșișmă*, *tșișmă* f. 3/56]. — Din tc. *čeşme*.

Tşeşpin m. v. *tșișbin*.

Tşeştină f. Sită cu găuri mai largi, ALR. 3987. *Cu tşeştina si tsearni fărina di gărnișor*. [Derivat: *tşeştinăr*, *tșiștinăr* m. = nume dat Țiganilor care fac tşeştini, (fig.) și oamenilor rău îmbrăcați, zdrențoși]. — Din bg. *čjastina*.

Tşeştinăr m. v. *tşeştină*.

Tšetăróg m. (pl. -ots). Pas. ALR. 2242. Cf. *răscătșoară*. *Maį proapi tšetărotsili*, ib. 2243. — Pentru etimologie cf. *tșăpăroğ*, (cf. arom. *tșăpă*).

Tștecă f. Perii porcului în formă de coamă dela șira spinării. Com. I. L. — Din bg. *četka*.

Tșiărnés vb. IV. (Despre lichide). 'Iășăiu, cf. *tșiăfărnés*.

Tșiăneă f. v. *tșiăfincă*.

Tșiăhijă f. Briceag, ALR. 3971. [Și: *tșiăhijă* f.]. — Din mbg. *čakija*.

Tșiăláz m. }
Tșiălázăt, -ă adj. } v. *tșeclaz*.

Tșiăfărnés vb. IV. Sfărăiu. cf. *tșiăfărnés*. *Untu tșiăfărni ăń tigańă* (untul sfărăi în tigaie).

Tșiăfineă f. Pițigoiu. *Tșiăfincili nu fug iarna* (pițigoii nu pleacă iarna). [Și: *tșiăfineă* f. *tșiăfincă*].

Tșiăflicăr m. v. *tșiăflichjă*.

Tșiăflichjă f. Moșie. *Ajdi... la noastră tșiăflichjă*, 2/XV, cf. 2/80. [Și: *tșiăflichju* a. *Să-l ducă lubinitsă din tșiăflichju lu ună lamńă* (să-i ducă pepene verde din moșia unui zmeu), 23/94. Derivat: *tșiăflicăr* m. = moșier]. — Din tc. *čiftlik*.

Tșiăflichju a. v. *tșiăflichjă*.

Tșiăft a. Pereche (mai ales despre numere) cu soț, cu pereche, cf. li u. *Tșiăft ili liu* (cu pereche sau fără pereche), Com. C. I. [Derivat: *tșiăftșiă* m. = plugar (bg. *tșiăvčija*)]. — Din tc. *čift*.

Tșiărlqę m. Fănaț, ALR. 5259. — Derivat din *tșiăur*.

Tșiăl m. Nume de cal. Com. T. P.

Tșiălibija Cuvânt dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ibilibija*. — Din tc. *čelebi*.

Tșiălijă f. v. *tșiăliă*.

Tșiămilés vb. Păcălesc, glumesc. Com. T. P.

Tșiămirică f. (Huma) Nume de plantă, știrigoaie. Com. I. G. — Din bg. *čemerika* (despre care am scris în *Elem. sl. în dial. arom.* 87 s. *tșiămurică*).

Tșiăntșiănar m. Pasăre cântăreață, pițigoiu, cf. *ghjupcă*. Com. N. T.

Tșintșupereă f. Ciupercă. *Dunaș una șarvetă di tșintșuperts* (am strâns a basma plină de ciuperci). [Și: tșuntșupér.ă f.]. — Din bg. *pečurka*.

Tșinúșă f. }
Tșinușár m. } v. *tșănușă*.

Tșipecăies }
Tșipnés } vb. IV. v. *tșăpcăies*.

Tșireăp m. (rar) Cuptor, cf. furnă. [Și: (Nânta), tșireip m.]. — Din paleosl. *črěpŭ*, (arom. *čireap*).

Tșireășă f. Cireașă. *Priubidi... să vedă cafcu tșireș ari* (căută să vadă ce fel de cireși sunt) 4/18, cf. 2/18. [Derivate: *cirėșcă* f. (dim.); *tșirișár* m. = luna Iunie. ALR. 2412, cf. culuje u. *Portsil' si bucăies pri tșirișar* (porcii se măresc în Iunie), Com. I. L. *tșirișăreă* f. = pasăre care se hrănește cu cireși]. — Din lat. *ceresia*, -am, (arom. *čireășă*).

Tșireășcă f. v. *tșireășă*.

Tșirée m. Sfert. *Ăncă trei tșirets di noapti si veà tot va s-mi mănca*, 7/33. [Și: tșărée m.]. — Din tc. *čerjek*.

Tșirei m. Buboiu, furuncul. *Ari un tșirei ăn gușă* (are un buboiu în ceafă), ALR. 4186, cf. *chisălită*, stroșeń. — Din bg. *čirej*.

Tșirėip m. v. *tșireap*.

Tșirėș m. Cireș, cf. *tșireășă*.

Tșirgár m. v. *tșergă*.

Tșirișár m. }
Tșirișăreă f. } v. *tșireășă*.

Tșirtșivél f. v. *tșărtșăvel'*.

Tșirvínă f. v. *tșărăvínă*.

Tșișălă f. v. *tșeșeală*.

Tșișmă f. v. *tșeșmă*.

Tșispín m. v. *tșizbin*.

Tșistés vb. IV. Cinstesc. *Tșistită-vă nunta*, formulă de felicitare la nuntă. — Din bg. *čestja*.

Tșiștinár m. v. *tșeștinar*.

Tșitșă m. Unchiu. *Tșitșă-sa aș durmeà*, 22/41. *Veà un tșitșă murăr*, 21/41. [Plur. *tșitșă*, art. *tșitșăl* 6/76]. — Din bg. *čičo*.

Tșitșicájă f. (Lugunța) Pasăre care se aseamănă mult cu cioara.

Tșitșir-pitșir interj. Sunete prin care se imită ciripitul pasărilor. *Tșitșir-pitșir, tșitșir-pitșir crat! ună cămeașă lă...* Com. I. L.

Tșitșór m. v. *pitșor*.

Tșitșots a. plur. Plantă ierboasă, cu un fruct spinos, care înțapă la picioare. În Liumnița se numește: *dintsil' -babăi*, Com. C. I. — Din tc. *čiček* «floare».

Tșitșurúș m. v. *tșitșor*.

Tșizbín m. (Liumnița). Iuniper. (La Oșani se întrebuințează numai smăreacă). Com. I. L. [Și: *tșăzbín*, ALR. 1947, *tșispín*, *tșespín* m.].

Tșoáră f. Cioară (Oșani), rar și numai în expresia) *Tse-ts mănco tșoara crielu* (ai ajuns așa de națod, prost). Com. I. G. 969, cf. *tșăfcă*.

Tșóba f. Nume de vacă. Com. G. D. cf. *tșebí*.

Tșoc a. v. *tșucan*.

Tšöelä f. Ciocârlie. Com. N. T. Feluri de ciocârlie: *tšöclä-neagră*, *tšöclä-roșă* = c. neagră, c. roșie, id.

Tšömp m. Cep (ALR. 4198), Care curge mult ca din gura unui cep. *Vinu cătșö si cură tšömp din butseauă* (vinul începu să curgă țâșnind departe din bute). Com. I. L. — Din bg. *čep*, (arom. *čep*).

Tšöp a. Cârlig, cârlig lung de lemn ALR. 5781. *Au zăcătșö setra cu tšöpu și ș-au scoasi prin bädžă*, 12/55, cf. 2/6, cf. 9/13, 4/71. Se mai numește și *sulă-ditșărop*, ALR. 5783; *sulă-cuttșöp*, ib. 5781. — Din bg. *čop*.

Tšöp m. Ciorvă pentru scos cenușă, ALR. 3999.

Tšöpeă f. = cioc, plisc, ALR. 5424. *Tšöpcădi pul'* (cioc de pasăre); **Tâța** urciorului; (la copii) organul genital, cf. *tšumpuleati*, *tšăpuleandză*, *putșă*, ALR. 4872; cusătură în zig-zag; *Tšöpcatšöral'ă* = floare roșie și ciocănitoare. — Din bg. *čepka*.

Tšör a. v. *pitșör*.

²**Tšör** n. loc. (Huma).

Tšörbă f. Ciorbă. *Iundi tšörbă*, *iel lingură*, 340, cf. 16/43. [Și: (Liumnița) *tšöarbă* f. 5/76. Derivate: *tšörbadžijă*, (în Liumnița) *tšörbadžijă* (tc. *čorbađi*) m. = frunțaș, notabil. *Uzö că un tšörbadžija ve un izmichjâr* (auzi că un notabil avea un servitor), 6/4, cf. 1/38; *tšörbadži*, -*jă* adj. 19/7; *tšörbadžilöc* a. (tc. *čorba-*

ğzilyk) = stare de frunțaș, Com. G. D.]. — Din tc. *čorba*.

Tšörbadži, -*jă* adj. }

Tšörbadžijă m. }

Tšörbadžilöc a. }

Tšörbadzqjă m. }

v. *tšörbă*.

Tšörvi n. loc. (Huma).

Tšöșmä f. v. *tšöșmä*.

Tšötșă n. loc. (Huma).

Tšöulă f. Incălțăminte. *Scoasi ună tšöulă di pitșör*, 6/89. *Să-n dară... tšöuli di videală*. 5/XVI, cf. 19.

[Derivat: *tšöulăr* m. = cismar, 6/62; *tšöulitșehi* m. pl. (dim.), ALR. 3345]. — Din mbg. *čevol*.

Tšöulăr m. v. *tšöulă*.

Tšräcmăc (pl. -*tsă*) m. Pușcă de soc, ALR. 1696.

Tšubrică f. Cimbru. *Tšubrica si mănancă cu bacă* (se mănăncă cu fasole). Com. I. L. — Din bg. *čubrica*.

Tšue m. Știulete fără grăunțe, cocian. Știuletele cu grăunțe se numește *pitș*.

Tšücă f. Vârf de deal, deal. *Un gulub alb, tucu di pri tšücă, tšücă meardzi* (= britșu) *8. *Tšücă-Dzâna* n. loc. (Meglenoromânii, I, 20, nota). — Cf. bg. *čuka*.

Tšücăjës vb. IV. Se întrebuințează sub două forme: *tšücăjës* și *tšücnës*, cf. *budăjës-budnes*, *tșăpcăjës-tșăpnës* etc., (după cum este iterativ sau perfectiv). Sun, bat. *Tšücăjës la ușă* (bat la ușă). *Si dusi la moară, tšücnë ân ușă* (se duse la moară,

sună la uşă), cf. 22/41, 25/64. *Axeană sicară tşucăjaşti* (bate se-cară străină), 697, cf. 18/19. | Țintuesc un cuiu, cf. f a r i c, ALR. 3942. | Intorc, scopesc. *Mertşi nostru la tşucăim*, Com. I. L. cf. ALR. 5330. *Birbeatsi tşucăit* = herbece întors, id. [Şi: tşueuiēs, tşuenēs, vb. IV. D e r i v a t e: tşucăiri (tşucniri) f. = sunare, lovire, scopire; tşueăit, -ă (tşucnit, -ă) adj. = lovit, bătut, întors, scopit. *Tşucnit ăn cap* (dat în cap, bătut cu leuca). C o m p u s (cu pref.): zătşucăiēs (ză + tşucăiēs) = încep să sun, să bat. *Ca zătşucq* (pentru: zătşucăi) *cambana, toată bărbătimea si dunq ăn băsearică*. Com. I. L.]. — Din bg. *čukam*.

Tşueăiri f. }
Tşueăit, -ă adj. } v. tşucăes.

Tşueăitsă f. Vârf. *Loc dinzurat tot di tşucaitsă* (î n t : x greşit: tşucărtsă) *nalti*, 17/69. — Derivat din tşucă.

Tşueăan a. v. tşecan.

Tşueărea - din - tşirniţ n. loc. (Huma).

Tşuehiti N. loc. (Coţco).

Tşueniri f. }
Tşuenit, -ă adj. } v. tşucnes.

Tşueş! interj. v. tşuncăş.

Tşueuiēs vb. IV. v. tşucăiēs.

Tşueurēs vb. IV. (refl.) Mă răscacăr. — Din bg. *čekorja*.

Tşueut a. (Huma). Ciocan, cf. tşecan, tşucan. [S : tşoe a Diminutiv: tşueutie m.] Com. T. P. — Din arom. *čocut*.

Tşueutie m. v. tşucut.

Tşudă f. 1. Minune, miracol, tot felul de minunăţii; orice lucru plăcut de mâncat pentru copii. *Si-ni la ştet tăti ca si-ni ducă tşudi*, 10/81. [Şi: (Oşani) tşudbă (bg. *čudba*) f. = miracol, minune].—Din bg. *čudo*, (arom. *čudie*).

Tşudbă f. v. tşudă.

Tşudēs vb. IV. (refl.) Mă mir, mă uimesc. *Tuntsea ămpirātu si tşudi*, 4/48, cf. 18/4. | Stau pe gânduri şi mă mir. *Tătă-su că si tşudi... iundi si află tari scand*, 2/48. [D e r i v a t e: tşudiri f. = uimire; tşudit, -ă adj. = uimit; tşudil'ă f. = minune, miracol. *Tsel featsi ma mari tşudil'ă*, 20/65. C o m p u s e: (cu pref.) zătşudēs (bg. *začudvam*, mbg. *začudam*), vb. IV. = mă mir, rămân uimit. *Uratsu si zătşudi*, 3/36; zătşudit, -ă adj. = uimit. *Fitşoril' lu ămpirātu... zătşudits, ăntribară...*, 17/78 cf. 21/4; putşudēs (bg. *počudjam*, mbg. *počudam*) vb. IV. = mă uimesc, rămân uimit. *Sōră-sa işq, si putşudi*, 11/80]. — Din bg. *čudja se* (mbg. *se čudam*), (arom. *mi čudisescu*).

Tşudi Tot felul de zaharicale, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Pl. dela tşudă.

Tşudil'ă f. }
Tşudiri f. } v. tşudes.

Tşudisit, -ă adj. (Aromânism în Țărnareca) = tşudit, cf. 32/65.

Tşudit, -ă adj. v. tşudes.

Tșulîncă f. v. *tșîfîncă*.

Tșul vb. IV. Ascult. C m. H. I. *Tșulă si-ts spun* (ascultă să-ți spun). [Ind. pres. *tșul, tșul', tșulă, tșulom*, etc.]. — Din bg. *čul* (part p. act. dela *čuja*).

²**Tșul** m. (Liumința). Velință mică ce se pune sub sămarul calului. In celelalte comune se numește: *pititșoană*. Com. I. L. — Din bg. *čul*.

³**Tșul** m. (Numai în expresia) *ats puș un tșul* = ți-am pus un ciul, se zice la jocul de copii, când copiii se goneșc și unul prinde pe altul. Această expresie se întrebuințează și la curățitul porumbului, când cineva găsește în porumb boabe roșii. Com. C. I.

Tșulă. Nume de oaie.

Tșulîjă f. Spin. [Și: *tșil'ja* f.]. Pentru etim. cf. dacor. *ciulin*.

Tșumă f. (Are două înțelesuri). 1°. Flocc de lână. Com. T. P. 2°. Ciumă (boală). *Tșuma cătunu tsista la zăpusti* (ciuma pustii cătunul acesta), 5/91. *Neagra-tșumă* sau *fărla-tșumă*, nume date ciumei. [Derivate: *tșămuliğă, tșumuligă* și (Oșani) *tșămúğă* f. (Com. I. L.) = umflătură la cap, din cauza unei lovituri. *Ca-l' trasi una 'n cap, al' ișo ună tșamuligă* (... îi ieși o umflătură), id]. — Din lat. *cyma*, (*Dacoromania*, III, p. 43).

²**Tșumă**. n. loc. (Oșani).

Tșumăreăseă. n. de fântână, (Oșani).

Tșumbás m. Mătasea de pe păpușoiul de porumb. Cf. *Tșămbas*. *Tșumbasu di pič*, ALR. 5137. cf. *pič*.

Tșumbăș m. v. *tșămbaș*.

Tșumpuleți f. (La copii). Organul genital. Cf. *tșăpulea - dză, putsă*, ALR. 4872. | *Țâța* urciurului, cf. *tșopcă*, ALR. 3953. — [Derivat: din *tșomp*].

Tșumuligă f. v. *tșămuliğă*.

Tșúneăș! interj. v. *tșuncăș*.

Tșúneăș! interj. Strigăt cu care se opresc măgarii din mers. *Dăadu aș zis-ay tșuncăș, și si fat-ay măgar*, 4/60. [Și: *tșúneăș* interj. 3/50; *tșueș* interj.].

Tșuneutél'u N. loc. (Cupa).

Tșung adj. Ciung, beteag. *Tșung s-tived* (să te văd ciung). Com. C. I.

²**Tșung** f. Nume de capră, cf. *neagra, siva, rusa, coza, tșupa*, etc. Com. G. D.

Tșungár m. Arbore bătrân, stejar, căruia i-a căzut coaja și este uscat. — Din bg. *čengă?*

Tșuntșupereă f. v. *tșintșupercă*.

Tșuórbă f. v. *tșorbă*.

Tșúp, **-ă** adj. Oaie s. capră cu urechile mici. *Cumpăraș ună yașă tșupă* (am cumpărat o oaie cu urechile mici, ciulă), ALR. 1803. [Și: *tșúpă* f. Nume de capră cu urechile blegi, capră bleagă. *Un moș aș veă ună capră tșupă* (un moș își avea o capră bleagă). Com. I. G.].

Tșúpă f. v. *tșup*, **-ă**.

Tșupitónă f. Nume propriu.

Tșuplés vb. IV. Ciugulesc. *Tu-rèa șicher ȳo, mămu, Tșupleà-la gâl'inli* (eu vârs zahăr... și găinile îl ciugulesc), 2/III. [Derivat: **tșuplitoăreă** f. = ciocănitore; *Tșuplitoarca tșupleaști ân caoja di pom dupu ghîem*, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tșuplitoăreă f. v. *tșuples*.

Tșupúg m. v. *tșăpug*.

Tșupuleándză f. v. *tșăpuleandză*.

Tșur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tșuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cībrum* (= *cribrum*), (arom. *tsir*).

Tșuráp m. v. *tșarapă*.

Tșurbadžilqe a. v. *tșorbadžija*.

Tșurlă f. v. *tșăliră*.

Tșurqp m. v. *tșarapă*.

Tșurtșuleán m. v. *tșutșulean*.

Tșuș adv. Pe spate, în cârcă. *Ân Majda si ports tsuș*, 992. [Derivat: **tșúșcă** f. = cârcă. *La duc ân tșușcă*, ALR. 2195].

Tșușt... **tșușt!** Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tșut, -ă adj. v. *șut*.

Tșúteă f. Joc de copii, cf. *tșutșcă*. *Si jucau tșutcă* (în text greșit: *tșutea*), 19/81.

Tșutnés vb. IV. v. *șutnes*.

Tșutș (pl. -ur) a. Grămadă mică de pământ.

Tșutșăjés vb. IV. Șed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čučam*.

Tșutșcă f. Joc de copii, 4/41.

Tșutșór m. v. *pitșor*.

Tșutșúlă f. Vârf. [Derivat: **nătșulșulés** vb. IV. = mă suiu pe vârful. *Ca si nătșutșuli pri tșireș* (după ce se sui pe vârful cireșului), Com. I. L. [Și: **tșutșúl'** că id.]. — In bg. *čučulka*.

Tșutșuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tșutșuleanu aș la dără cuibu prin pîimini. Napcunta táltsoră un tșutșulean*, 6/54. N. loc. (Oșani). [Și: (Lugunța) **tșur-tșuleán** m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. *τουντολεάνος*).

Tșútură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, șinic. baniță. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară ân tșutura di gărnișor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tșutură* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 382.

D

Dă prep. v. *de*.

²**Dă** conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cineva) pe sfoară, înșel (auzit numai în expresia). *La dăbărq* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeaú vb. III. v. *dubeau*.

Dăcõnt vb. v. *cõnt*.

Dădár vb. I. } v. *dar*.

Dădărári f. }

Dăfăc vb. III. v. *fac*.

Dăfșătúră f. v. *dauc*.

Dăjă m. Unchiu. *Tsista n-ăj dajă* (acesta îmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).